

SUMAR

Prima regină a României, austera purtătoare de coroană care ascundea un suflet de poet	7
„Nu sunteți regina poeziei!“ – relația controversată cu Eminescu și dragostea de mamă pentru Enescu	13
Scriitoarea și rigorile cenzurii regale.....	20
Deloc o frumusețe, dar o mireasă desăvârșită pentru un principe de formație cazonă. Tristețea unei mame după pierderea unicului copil.....	23
„Afacerea Elena Văcărescu“ și exilul. Marele impas al relației cu regele și cu guvernul.....	34
O altfel de iubire – prietenia deloc controversată cu Pierre Loti	44
„Marele Om“: imaginea lui Carol I în opera lui Carmen Sylva.....	63
„Mama Răniților“ în războiul de la 1877–1878.....	69
Înainte „Soacrei Balcanilor“ a fost „Mătușa Balcanilor“!.....	88
În interiorul Palatului Regal, simbolul puterii monarhice în România	94
Poveștile Peleşului în viziunea unei regine cu har de prozator. Tăblițele de la Sinaia, secretele și misterele unui palat de poveste	105
Pavilionul de la Constanța și o femeie îndrăgostită de mare.....	137
Un personaj neconvențional care făcea reclamă la țigări	141

Pierderea lui Carol I și amurgul vieții Elisabetei într-o singurătate morbidă	144
ANEXĂ: Opera literară a lui Carmen Sylva	177
Bibliografie în caligrafie fină.....	199

Prima regină a României, austeră purtătoare de coroană care ascundea un suflet de poet

Un ghem unic de contradicții! Prima regină a României moderne, Elisabeta, a fost o demnă purtătoare de coroană sub a cărei înfățișare austeră se ascundea, în fapt, un suflet de poet. De altfel, istoria o va reține mai degrabă sub pseudonimul său literar decât sub augusta titulatură princiară!

Dar, dincolo de preocupările pentru peniță și acuarele, în inima reginei a fost întotdeauna o mare tristețe. Și-a pierdut unicul copil, o fetiță, răpusă timpuriu de una din bolile copilăriei, pentru care, în acea vreme, nu exista vreun antidot. Apoi s-a atașat de Elena Văcărescu, dar s-a văzut deposedată brutal și de fiica sa adoptivă, pe care guvernul și regele au izgonit-o din țară pe considerente dinastice și constituționale. Nepotul lui Carol, principele moștenitor Ferdinand, se îndrăgostise de fată, însă legea țării nu-i permitea să o ia de nevastă. Situația a condus la o mare răceală și apoi la o înstrăinare de propriul ei soț încoronat, după care a urmat chiar un exil neoficial. Împăcarea cu sine și cu propriul soț a venit totuși, în cele din urmă, atunci când bătrânețea numai senină nu-i putea fi din cauza contextului internațional întunecat, grevat de norii amenințători ai războiului care se apropia inexorabil...

Personaj atipic pentru peisajul dinastic european al epocii sale, regina Elisabeta a făcut de toate, inclusiv reclame pentru o mașină de scrisă și o marcă de țigarete, ceea ce reamintește, peste timp, două dintre marile sale pasiuni: literatura și... fumatul!

„Carmen este viersul,

Sylva e pădurea,

Viersul de la sine e merit să sune

*Și de-aș fi născută și creșteam aiurea,
Cântecele mele n-ar avea ce spune.
Le-am furat în treacăt de la păsărele,
Freamătul pădurii mi-a vorbit de ele –
Inima-mi pe urmă ritmul le-a adaos,
Viersul și pădurea sunt al meu repaos.“*

Elisabeta a României (pseudonim literar *Carmen Sylva*, nume complet Elisabeth Pauline Ottilie Luise zu Wied, 29 decembrie 1843, Neuwied, Germania – 18 februarie 1916, Curtea de Argeș,) a fost regina României în timpul domniei soțului său, Carol I al României. Patroană a artelor, fondatoare a unor instituții caritabile, poetă, eseistă și scriitoare, ca fondatoare de instituții caritabile a fost supranumită de oamenii din popor „mama răniților“.

Elisabeta era fiica lui Hermann, principe de Wied. În 1869, principesa Elisabeta de Wied s-a căsătorit cu domnitorul Carol I al României, devenind în 1881 prima regină a României, în urma recunoașterii țării drept regat atât de Poarta Otomană, cât și de marile Puteri Europene după Războiul de Independență a României de la 1877.

S-a născut pe 29 decembrie 1843, în castelul Monrepos din Neuwied (astăzi în unul dintre cele 16 state federale ale Germaniei, Renania-Palatina) pe Rin. Prințesa Elisabeta von Wied a venit în România în 1869, la vârsta de 26 de ani, pentru a se căsători cu prințul Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, care a guvernat sub numele regal de Carol I al României. În acea vreme, Principatul era sub tutela Imperiului Otoman. După Războiul de Independență din 1877 și Tratatul de la Berlin (1878), România a fost recunoscută ca regat în 1881 și Elisabeta a devenit prima regină a României.

În timpul războiului din 1877, Elisabeta a înființat spitale, servicii de ambulanță și îngrijire și a procurat medicamente pentru răniți. Regina Elisabeta s-a implicat energic în sprijinirea artelor și a societății filantropice, prin intermediul cărora a încurajat doamnele din înalta societate să aibă un rol activ în strângerea de fonduri și în gestionarea actelor

caritabile. În absența unui sistem funcțional de caritate, Societatea Regina Elisabeta, fondată în 1893, a tratat benevol circa 17.000 de pacienți pe an, a distribuit medicamente gratuite și a monitorizat starea familiilor nevoiașe.

Regina a avut și inițiativa de a identifica potențialul meșteșugurilor românești. Ea însăși se înveșmânta adesea în portul național românesc, socotit până atunci strai al țăranilor, și a încurajat doamnele din suita ei să facă la fel, dându-i astfel o valoare socială deosebită. Regina a organizat la castelul regal de la Sinaia un centru de meșteșuguri naționale.

Și-a făcut o datorie din a încuraja tinerii talentați să studieze prin intermediul unui program de burse. Regina s-a înconjurat cu artiști în devenire, cum ar fi George Enescu sau Elena Văcărescu, și i-a sprijinit financiar pe pictorul Nicolae Grigorescu și pe poetul Vasile Alecsandri.

Elisabeta a fost conștientă de beneficiul major al turismului într-o țară care nu era încă în circuitul turistic internațional. A inițiat în acest domeniu o campanie susținută de publicitate pentru a-și face cunoscută în străinătate țara sa adoptivă. Trenul Orient Express făcea o haltă la Sinaia și călătorii erau găzduiți la castelul regal.

Ca parte a aceleiași campanii, România a participat la Expoziția Universală de la Paris în anii 1867, 1889 și 1900 cu multe articole lucrate tradițional de femei, cum ar fi broderii și tapițerii, iar în 1912, regina a organizat la Berlin expoziția *Die Frau im Kunst und Beruf* (*Femeia în artă și meșteșuguri*).

Talentul său lingvistic desăvârșit a ajutat-o să publice diverse opere în limbile franceză, germană și engleză sub pseudonimul Carmen Sylva, prin lucrările sale făcând cunoscută în străinătate România; astfel le-a atras atenția lui Pierre Loti și lui Mark Twain, care, evocând-o, a spus despre ea: „Acea prințesă și poetă germană încântătoare, adorabilă, își aduce aminte că florile codrului și câmpiile «i-au vorbit»“.

Regina a ales pseudonimul *Carmen Sylva*, latinescul pentru „cântecul pădurii“, chiar la îndemnul lui Carol, pentru a delimita poeta de regină.

Regina Elisabeta a murit cu puțin timp înainte ca România să declare război Germaniei și a fost îngropată în biserica mănăstirii de la Curtea de Argeș.

A fost poetă și prozatoare, o admiratoare sinceră a poetului român Mihai Eminescu, pe care l-a recompensat cu ordinul Bene Merenti, însoțit de o importantă sumă de bani. Poetul a refuzat să ridice premiul, proferând apoi opinii antidinastice. Era însă o pasionată cititoare a poemelor sale, după cum rezultă dintr-o scrisoare trimisă de Titu Maiorescu lui Eminescu.

Relațiile dintre Mihai Eminescu și regele Carol I erau destul de tensionate după ce Mihai Eminescu a folosit, ca să-l caracterizeze pe rege, formula oarecum ireverențioasă „Carol Îngăduitorul“ într-un editorial din gazeta conservatoare *Timpul*.

Publicist la ziarul *Timpul*, Mihai Eminescu era adeptul unei monarhii autoritariste, dar Constituția în vigoare dădea regelui doar puterile unei monarhii constituționale, măsură de precauție care urma să împiedice orice nouă tentativă de dictatură regală după precedentul istoric al domniei prințului pământean Alexandru Ioan Cuza.

Pseudonimul literar al reginei Elisabeta I a României era Carmen Sylva, ceea ce se traduce din limba latină prin „Cântecul pădurii“. Majestatea Sa se fotografia în fața mașinii de scris și este cunoscut faptul că în prima reclamă publicitară din lume de tip testimonial pentru o companie producătoare de mașini de scris apărea chiar regina României. Casa Regală a României, nefiind prea bogată (a se vedea celebra poveste privind coroana de oțel), își completa veniturile din publicitate!

A fost supranumită regina-scriitoare: a scris poeme, basme, povestiri, romane, lucrări cu caracter memorialistic. A tradus din opera lui Pierre Loti, cu care a avut o relație de caldă prietenie cel puțin... Reședința ei preferată era Castelul Peleş, unde își ținea și biblioteca. A contribuit la completarea veniturilor Casei Regale din România, una dintre cele mai sărace familii domnitoare din Europa, în clipa în care principele de Hohenzollern a acceptat tronul țării, printr-o serie de reclame tipărite

în marile ziare europene de tip „testimonial“ pentru mai mulți producători mari de mașini de scris.

Vacanțele de vară și le petrecea la Constanța, unde chiar în port regele Carol I îi construisese un pavilion special. De câte ori regina auzea un vapor părăsind rada portului, agita o batistă de mătase albă în direcția lui și îi recita prin portavoce un poem. După moartea reginei, sindicatele navigatorilor au decis să-i ridice în fața Cazinoului din Mamaia o statuie în mărime naturală, orientată cu fața spre mare. Statuia de bronz se găsește azi într-un subsol al Muzeului de Istorie din Constanța și a așteptat o perioadă îndelungată să fie repusă la locul ei. Statuia a fost din nou pusă pe soclu în anul 2013, pe faleza Cazino – Bulevardul Elisabeta, odată cu refacerea zonei vechi peninsulare și a falezei.

Regina Carmen Sylva și-a devotat întreaga viață desăvârșirii spirituale și carierei de scriitor. A scris în mai multe limbi, fiind fluentă și perfect inteligibilă în germană, franceză, engleză și română. Cunoștea la perfecție limba latină și limba greacă. A colaborat la scrierea mai multor cărți cu doamna ei de Curte, Mite Kremnitz, una dintre iubitele lui Mihai Eminescu. Mite era cumnata lui Titu Maiorescu și a devenit eroina principală a unui roman de dragoste scris de Eugen Lovinescu, *Mite* (1934), despre povestea de dragoste dintre cei doi, la fel de faimoasă ca relația cu Veronica Micle. Titu Maiorescu era căsătorit cu Klara Kremnitz, dar după moartea prematură a acesteia, în urma unui cancer la sân, își notează în *Jurnal* interesul său pentru Mite. Prin intermediul lui Mite Kremnitz, Carmen Sylva l-a cunoscut pe Mihai Eminescu. Într-o scrisoare pe care Titu Maiorescu i-o trimite lui Mihai Eminescu și care conținea asigurări că volumul de *Poesii* îngrijit de Maiorescu și publicat în 1883 la editura Socec, acesta îi transmite poetului că la Curtea de la Castelul Peleş doamnele de Curte și regina însăși au învățat deja poeziile sale pe de rost!

Iubitoare și creatoare de artă și literatură, era o bună cunoscătoare și interpretă de muzică – canto, pian, orgă; avea în același timp și calități de pictor. Excelentă amfitrionă, femeie rafinată și cultă, Elisabeta

crează un salon pentru oamenii de cultură în care se găsesc, printre alții, Vasile Alecsandri, Elena Văcărescu, Mite Kremnitz, Titu Maiorescu. Îi admira atât pe Mihai Eminescu, considerându-l un mare poet romantic, cât și pe George Enescu. Pe acesta l-a ajutat în drumul devenirii sale de mare compozitor, prin construirea lângă Castelul Peleş a unei săli de concerte special concepută pentru el și prin dăruirea unei viori realizate de celebrul lutier italian Amati.

În 1909, regina Elisabeta a înființat „Azilul orbilor Regina Elisabeta“ pe strada Vatra Luminoasă din București, care funcționează și în prezent, acest centru având un liceu pentru cei cu deficiențe vizuale, o școală postliceală sanitară etc. Regele Carol a sprijinit acțiunea umanitară a reginei, adresându-i lui Ion I.C. Brătianu, președinte al Consiliului de Miniștri, pe 26 noiembrie 1909, o scrisoare prin care dorea ca statul să se implice în activitățile acestui așezământ, regele „punând la dispoziție suma de 500.000 lei pentru achitarea datoriilor în ființă și terminarea clădirilor trebuincioase“. Și regina i-a adresat lui Ion I.C. Brătianu pe 25 noiembrie 1909 o scrisoare în care scria: „În via dorință de a veni în ajutorul orbilor, am luat acum câțiva ani inițiativa de a înființa un azil menit a le da adăpost statornic deprinzându-i în același timp la o muncă folositoare. (...) Sunt încredințată că acest așezământ va răspunde și în viitor menirei sale umanitare și că deapănarea infirmii se vor bucura într-însul de o adevărată alinare“.